Türkiye'de Göçmenlerin Uyum Sorunu Bağlamında Bir Değerlendirme[1] [2]

An Evaluation In The Context Of The Adaptation Problem Of Migrants In Türkiye

Hasan YAYLI * * [**] Yusuf Ziya Aslan[* *]

ÖZET

Çeşitli bilim dalları tarafından farklı tanımlamaların getirildiği göç kavramı, insanlık var olduğundan beri sürekli olarak karşımıza çıkan bir kavramdır. Göç kavramını tanımlarken, göçü meydana getiren olaylara bakılmaktadır. Siyasi, ekonomik, toplumsal, terör, savaş, afet gibi çeşitli nedenlerle göçler gerçekleşmektedir. Günümüz dünyasında da gerçekleşen siyasi sorunlar, teknolojik ilerleme, doğal ve doğal olmayan afetler, insan hakları, eğitim imkânları, sağlık hizmetleri ve daha güzel bir yaşam düşüncesi gibi birçok sebepten ötürü insanlar göç eylemini gerçekleştirmektedir. Günümüzde meydana gelen toplumsal olaylar ve siyasi karışıklıklar göç kavramının popülerliğini oldukça arttırmıştır. Göç anında ve göç gerçekleştikten sonra karşılaşılan sorunlar nedeniyle ülkeler çeşitli önlemler almaya ve politikalar üretmeye zorlamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti geçmişten günümüze kadar oldukça fazla göç hareketlerine ev sahipliği yapmıştır. 2011 yılında yaşanan Suriye iç savaşı ile 3,5 milyon üzerinde göçmen, Türkiye topraklarına göç etmiştir. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan günümüze kadar gelen sürede birçok göç olayının yaşandığı görülmektedir. Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti göç alıp veren bir ülke konumundan çıkıp göç yolları güzergâhında olan bir geçiş ülkesi konumuna gelmektedir. 2011 yılında Suriye iç savaşının başlaması ile gerçekleşen sürede, Orta Doğu'da yaşanan siyasi krizler sonucu göç olayları önemli bir boyut kazanıp çeşitli sorunlara neden olduğu görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşundan beri bu boyutta bir göç dalgası ile karşı karşıya kalmayışı çeşitli krizleri de beraberinde getirmiştir. Türkiye'nin daha önce karşılaşmadığı bu denli bir göç dalgası ülkeyi etkisi altına almıştır.

Anahtar Kavramlar: *Göçmen Sorunu, Göç Entegrasyonu, Türkiye 'de Göç Uyumu*

ABSTRACT

The concept of migration, which has been given different definitions by various branches of science, is a concept that we have constantly encountered since humanity existed. When defining the concept of migration, the events that cause migration are taken into consideration. Migrations occur for various reasons such as political, economic, social, terrorism and disaster. In today's world, people migrate for many reasons such as political problems, technological progress, natural and unnatural disasters, human rights, education opportunities, health services and the idea of a better life. Today, social events and political turmoil in the Middle East have increased the popularity of the concept of migration. Due to the problems encountered during and after migration, countries are forced to take various measures and produce policies. The Republic of Turkey has hosted many migration movements from past to present. It is seen that many migration events have occurred, especially from the establishment of the Republic of Turkey to the present day. Today, the Republic of Turkey is no longer a country that receives and receives immigrants, but instead becomes a transit country on the route of migration routes. As a result of the political crises in the Middle East after the start of the Syrian civil war in 2011, migration events gained a serious dimension and caused serious problems. The fact that the Republic of Turkey has not faced such a severe wave of migration since its establishment has brought about various crises. This wave of migration, which Turkey has never encountered before, has seriously affected it.

Keywords:. *Immigrant Problem, Migration Integration, Migration Adaptation in Türkiye*

Bu makale 26-28 Ekim 2023 tarihleri arasında Kırıkkale'de düzenlenen 23. Uluslararası Kamu Yönetimi Forumu 'nda (KAYFOR23) aynı başlıkla sunulan ve özeti KAYFOR23 bildiri özet kitabında yer alan bildirinin tam metin hâlidir.

[2] Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kentleşme Ve Çevre Sorunları Anabilim Dalında Prof. Dr. Hasan Yaylı Danışmanlığında Yazılan "Göçmenlere Yönelik Entegrasyon Politikaları: Türkiye Ve Almanya Karşılaştırması " Başlıklı Tezden Üretilmiştir.

***** *Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, hyayli@hotmaiicom, 00000002-9567-6382*

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, aslanziya2346@outlook.com, 0000-0002-5035-1031*

GİRİŞ

İnsanlığın var oluşundan beri karşılaştığımız göç kavramını tanımlamak güç olsa da genel olarak, insanların yaşamını sürdürürken bulundukları yerde gerçekleşen olumsuz durumlar veya daha iyi bir hayat isteği nedeniyle süreli ya da süresiz yer değiştirme eylemi şeklinde tanımlanabilir.

Göçmen kavramı ise; göç eylemini gerçekleştiren, yaşadığı coğrafyada karşılaştığı ekonomik, sağlık, siyasi, dini ve günümüzde yoğun olan iç savaş gibi mücbir sebeplerle terk ettiği ve yerleşim sağladığı bazen hedef ülkeye bazen de hedef ülkeye ulaşmak için transit ülkeye hareket eden kişidir.

Göç eylemini gerçekleştiren insan sadece bedenini değil; dilini, dinini, kültürünü, yaşamlarını, yeteneklerini de beraberinde götürmektedir. Göç alan ülkeye göç hareketinin yoğun olduğu düşünülürse, göç eden kişinin göç ettiği ülkeye kendi kültüründen bir şeyler katması kaçınılmazdır. Bu nedenle göç eden kişi sadece kendisini değil, göç eylemini gerçekleştirdiği ülkeyi de etkisi altına almaktadır. Göç eylemini gerçekleştiren kişi, göç ettiği bölgeye belli bir süreden sonra uyum sağlaması ve yaşadığı çevreye göre şekillenmesi yadsınamayacak bir gerçektir. Devletler, gerçekleşen göç olaylarına karşı önlemler almakta ve uyum politikaları hayata geçirmektedir. Göç ve uyum kavramını bundan dolayı bir arada değerlendirmek gerekmektedir. Göç edenlerin göç ettikleri toplumlarda ayrımcılık yaşamamaları ve toplumun içine dahil olmaları için uyum kavramına önem verilmelidir. Uyum süreciyle birlikte göçmenlerin, göç alan ülkedeki yerleşik insanlar kadar topluma entegre olması hedeflenmektedir.

Türkiye günümüzde 3.5 milyonun üzerinde düzenli göçmene ev sahipliği yapmakta olup dünyada en fazla göçmen barındıran ülke konumundadır. Bu durumdan hareketle Türkiye göçmenlerin uyumu için çeşitli çalışmalar yürütmeye başlamıştır. Göçmenlerin uyumu sadece Türkiye'nin ulusal seviyede çözüm aradığı bir politika alanı değildir. Günümüzde hızla artan göç dalgaları, uluslararası seviyede de uyum konusunu ülkelerin, uluslararası kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin en önemli politika gündemlerinden biri haline dönüşmüştür.

Toplumsal yapının düzenini koruyup yeniden şekillenmesi konusunda göç hareketlerinin etkisi önemli bir boyuttadır. Toplumlar, içlerinde farklı gurup ve çeşitli kültürleri barındıran geniş bir ilişkiler ağı olarak tanımlanmaktadır (Türkkahraman & Tutar, 2009, s. 3). Bu durumdan hareketle göç olgusunun toplumda olan bu

I. GOÇ

Göç kavramı insanlığın var oluşundan beri sürekli karşılaşılan bir olgudur. Göç kavramı genel olarak bireylerin ya da toplulukların bir bölgeden başka bir bölgeye hareket etme fiili şeklinde tanımlanırken beraberinde çeşitli sorunları da meydana getirmektedir. Göç hareketliliği sadece bireylerin veya toplulukların yer değiştirme eylemi olarak görülse de, beraberinde kültürel, ekonomik, psikolojik, sosyal öğeleri de içerisinde barındırmaktadır (Sağlam, 2006, s. 33-34).

Türk Dil Kurumu göç kavramını; "toplumsal, siyasal ve ekonomik nedenlerle bireylerin ya da toplulukların bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye gitme eylemi" şeklinde tanımlama getirmektedir (tdk.gov.tr, 2023).

Uluslararası Göç Örgütü göç kavramını; "Uluslararası sınırlardan geçerek ya da herhangi bir devlet içerisinde süresine, yapısına ve nedenine bakılmadan bireylerin veya toplumların yer değiştirme fiili gerçekleştirdiği bir nüfus hareketidir." şeklinde tanımlama getirmektedir (IOM, 2009, s. 22).

Bu tanımlardan hareketle göçe getirilen en kapsamlı tanım, mekânsal olarak yer değiştirme eylemi şeklindedir. Göç olgusu, en temelde insan hareketliliği olarak görülse de devamlı değişim ve etkileşim içerisinde olan bir eylemdir (Çoştan & Yaylı, 2020, s. 3).

Göç kavramı hakkında ilk bilgi 1885 tarihinde Ernst Georg Ravenstein tarafından yazılan "Göç Kanunları" adlı eserde bulunmaktadır. Georg Ravenstein, göç fiilinin çeşitli olaylar sonucu meydana geldiğini ve bu olayların göçün kanunu olduğunu söylemektedir. Bahsedilen kanunlar şu şekildedir (Grigg, 1977, s. 42-43);

1) Göç edenler, yakın mesafe mobilitesine uygun şekilde hareket etmektedir.

2) Göçmenler, gitmek istedikleri bölgeye bir defada değil birkaç defada ulaşmaktadır.

3) Uzak mesafeye göç eden göçmenler, sanayi ve ticaret açısından gelişmiş bölgelere göç etme eğilimi taşımaktadır.

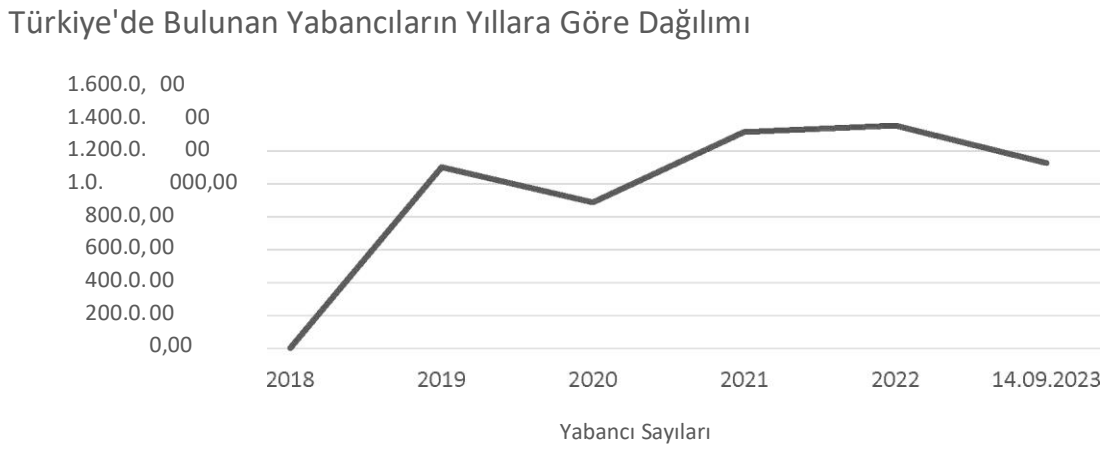
4) Göçmenlerin terk ettiği bölgelere, yine başka lokasyonlardan gelen göçmenler doldurmaktadır.

5) Kırsal alanda yaşayan bireyler, kentsel alanda yaşayan bireylere oranla daha fazla göç etme eğilimine sahiplerdir.

6) Erkeklere oranla kadınlar, daha fazla göç etme eğilimi

Göç kavramı; iç göç, dış göç, düzenli göç, düzensiz göç, gönüllü göç, zorunlu göç, geçici göç ve daimi göç gibi çeşitli tanımlamalar içermektedir (Çoştan & Yaylı, 2020, s. 18).

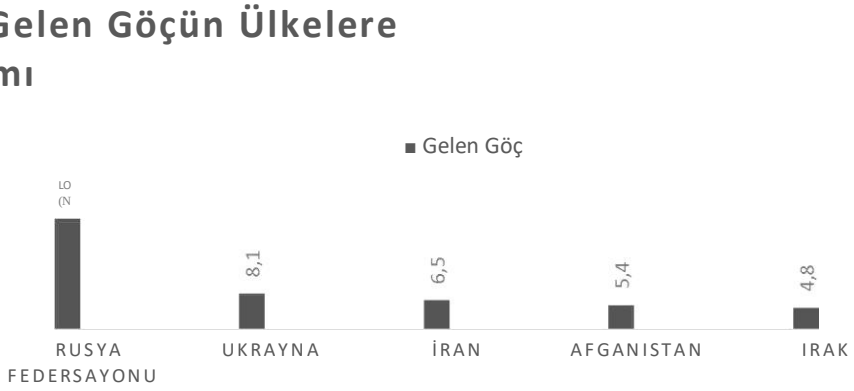
İç göç kavramı, bir ülkenin kendi sınırları içerisinde meydana gelen göç hareketi olarak tanımlanmaktadır. Dış göç kavramı ise, çeşitli nedenlerle bulunduğu devletin sınırlarından geçip başka bir devlete doğru yapılan göç hareketine denilmektedir. Dış göç genel tabiriyle az gelişmiş ülkeden gelişmiş ülkeye doğru yapılmaktadır. Düzenli göç, bireyin kendi ülkesi dışında bir ülkeye göç ederken, göç ettiği ülkenin yasal prosedürlerine uyarak giriş yapması şeklinde tanımlanabilir. Düzensiz göç, bir ülkeden başka bir ülkeye göç ederken, göç ettiği ülkenin yasal prosedürlerine uymayıp yasa dışı yollarla hedef ülkeye geçme fiili olarak tanımlanmaktadır. Zorunlu göç kavramı, bireylerin veya toplulukların bulunduğu ülkeden ayrılmak istememelerine rağmen mecbur bırakılarak göç etme durumunda kalan kişileri kapsamaktadır. Gönüllü göç; bir yerden başka bir yere hareket ederken tamamen kendi isteği ve arzusu ile gerçekleştirmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Gönüllü göçün başlıca nedenleri; eğitim, sağlık, daha güzel bir yaşam gibi koşullar ön plana çıkmaktadır. Geçici göç kavramı; bireylerin veya toplumların belirli bir süre için bulunduğu ortamdan ayrılıp ülke içinde ya da dışında gerçekleştirilen göç eylemidir. Daimî göç kavramı ise; bireylerin veya toplumların bulunduğu ortamı geri dönmemek üzere terk edip başka bir bölgeye yerleşme fiilidir. Daimî göç ülke içinde olabildiği gibi ülke dışına da olabilmektedir. Daimi göç gönüllü olabileceği gibi zorunlu da olabilmektedir (Çoştan & Yaylı, 2020, s. 18). Bu göç hareketleri başta dünyada olmak üzere Türkiye'de de toplumsal ve mekânsal

Kaynak: https://data.tuik.gov.tr/2023

Türkiye'ye gelen göçmenlerin genellikle savaş durumunda olan ülkelerden geldiği görülmektedir. Türkiye'ye 2022 yılı içerisinde gelen yabancı uyruklardan ilk sırayı %25 ile Rusya vatandaşları alırken, %8,1 ile Ukrayna, %6,5 ile İran, %5,4 ile Afganistan ve %4,8 ile Irak vatandaşları izlediği görülmektedir (www.tuik.gov.tr,

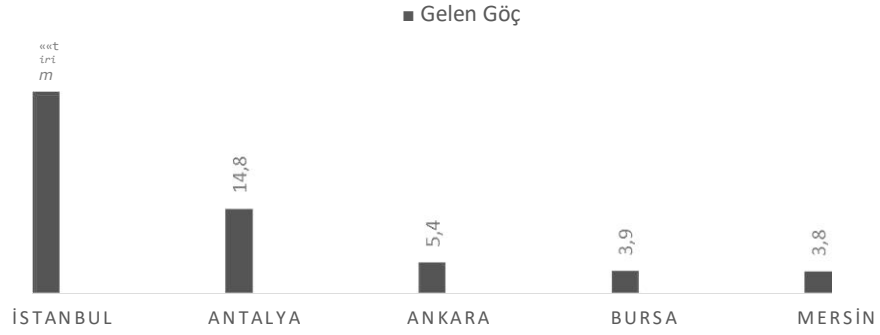
Grafik 2. Türkiye'ye Gelen Göçün En Yüksek Olduğu İlk 5 Ülke, 2022

Kaynak: https://data.tuik.gov.tr/2022

Türkiye'ye gelen göçün illere göre dağılımı demografik anlamda önem taşımaktadır. %35,4 ile en yüksek oranda göç alan il İstanbul olurken, İstanbul'u %14,8 ile Antalya, %5,4 ile Ankara, %3,9 ile Bursa ve %3,8 ile Mersin takip etmektedir (www.tuik.gov.tr, 2023). Türkiye'ye 2022 yılında göç edenlerin illere göre dağılımı Grafik'3'te gösterilmiştir.

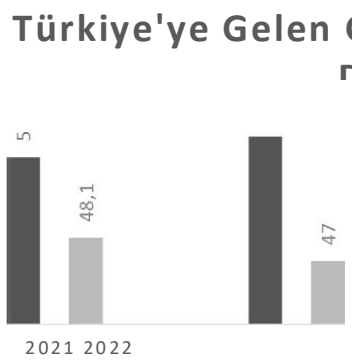
Grafik 3. Türkiye'ye Gelen Göçün En Yüksek Olduğu İlk 5 İl, 2022

Kaynak: https://data.tuik.gov.tr/2022

Türkiye'ye gelen göçlerin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde, erkeklerin daha fazla göç fiilini gerçekleştirdiği görülmektedir. Türkiye'ye yurt dışından göç edenler; 2022 yılında, 2021 yılına göre %33 azalma göstererek 494 bin 52 kişi olmuştur. Türkiye'ye göç edenlerin %52.9'unu erkekler %47.1'ini ise kadınlar oluşturmaktadır. Grafik 4'te Türkiye'ye gelen göçün cinsiyete göre dağılımı gösterilmiştir.

Grafik 4. Türkiye'ye Gelen Göçün Cinsiyete Göre Dağılımı, 2021, 2022

Kaynak: https://data.tuik.gov.tr/2022

1.2. Yabancıların Türkiye'deki Statüleri

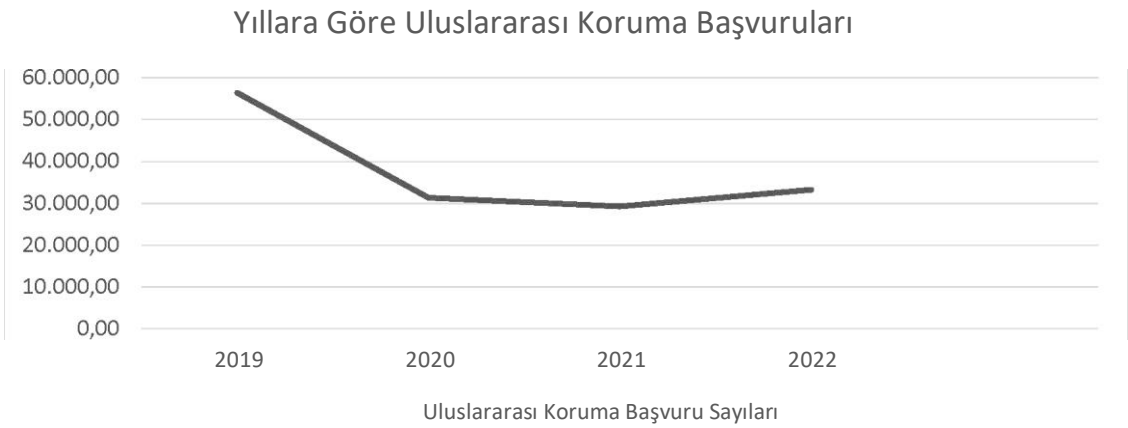
Yabancıların Türkiye'deki statüsünü belirlemede Göç İdaresi Başkanlığı yetkili kurum olarak bulunmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı'ndan alınan verilere göre Türkiye'de bulunan yabancıların hukuki statüleri şu şekilde belirtilmiştir. "Uluslararası korumaya ilişkin hükümler, insan hakları standartlarına ve AB müktesebatına uygun olarak kanun düzeyinde belirlenmiştir. Söz konusu kanunla, ülkemizin uluslararası koruma alanındaki mevzuat ve uygulamaları, 1951 Cenevre Sözleşmesine uyumlu hale getirilmiş ve Sözleşmeye ülkemizin koyduğu coğrafi kısıtlama korunmuştur" (www.goc.gov.tr, 2023).

Göç İdaresi Başkanlığı kitlesel akım durumunda meydana gelecek geçici koruma statüsü kapsamına giren yabancılara yönelik uyum süreçleri belirlemektedir.

1.2.1. Uluslararası Koruma

Bireyler; haklarını ve güvenliklerini vatandaşı olduğu ülkelerden beklerler. Fakat göç etmek zorunda kalan bireylerin

Grafik 5. Yıllara Göre Uluslararası Koruma Başvuru Sayıları

Kaynak: https://www.goc.gov.tr/uluslararsi-koruma/2022

Uluslararası koruma; mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma statüleri adı altında üç başlıkta düzenlenmiştir.

- Mülteci Kavramı

Mülteci Kavramı: Vatandaşı olduğu ülkede; dini, dili, etnik kökeni veya siyasi düşüncesi nedeniyle eziyet görmesi sonucu ülkesinden ayrılan kişilerin statüsünü belirlemek için kullanın bir kavramdır (www.goc.gov.tr, 2023).

- Şartlı Mülteci

Şartlı Mülteci; "Avrupa kıtası dışında meydana gelen olaylar sebebiyle, mülteci tanımındaki şartlara haiz olduğunu iddia ederek, üçüncü ülkelere iltica etmek üzere Türkiye'den uluslararası koruma talebinde bulunan kişidir" tanımında bulunulmaktadır (www.goc.gov.tr, 2023).

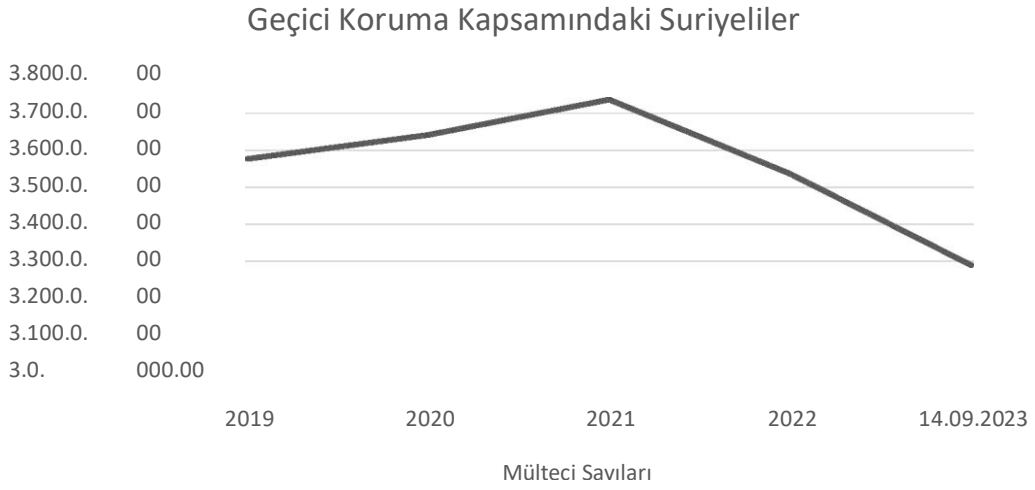
- İkincil Koruma

İkincil Koruma kavramı; şartlı mülteci ya da mülteci olarak nitelendirilmeyen fakat ülkesine geri gönderildiğinde ölüm cezası alacak, işkenceye veya onur kırıcı bir muameleye maruz kalacak veya kişinin şahsına yönelik ciddi boyutlarda tehditle karşı karşıya kalacak kişilere ikincil koruma statüsü verilmektedir (www.goc.gov.tr, 2023).

1.2.2. Geçici Koruma

meydana gelen koruma biçimidir. Kitlesel göç olayı ile karşı karşıya kalan devletlerin bireysel olarak statü belirleme süreçleriyle zaman kaybetmeden hayata geçirilen pratik bir çözüm yoludur. Grafik 6'da

Grafik 6. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayıları

Kaynak: https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma

1.3.İkamet İzin Çeşitleri

İkamet izin çeşitleri, başvuran bireylerin nedenlerine göre verilmektedir. Göç İdaresi Başkanlığından elde edilen verilere göre 6 farklı ikamet izin çeşidi bulunmaktadır (www.goc.gov.tr, 2023). Bunlar;

S Kısa Dönem İkamet İzni

S Aile İkamet İzni

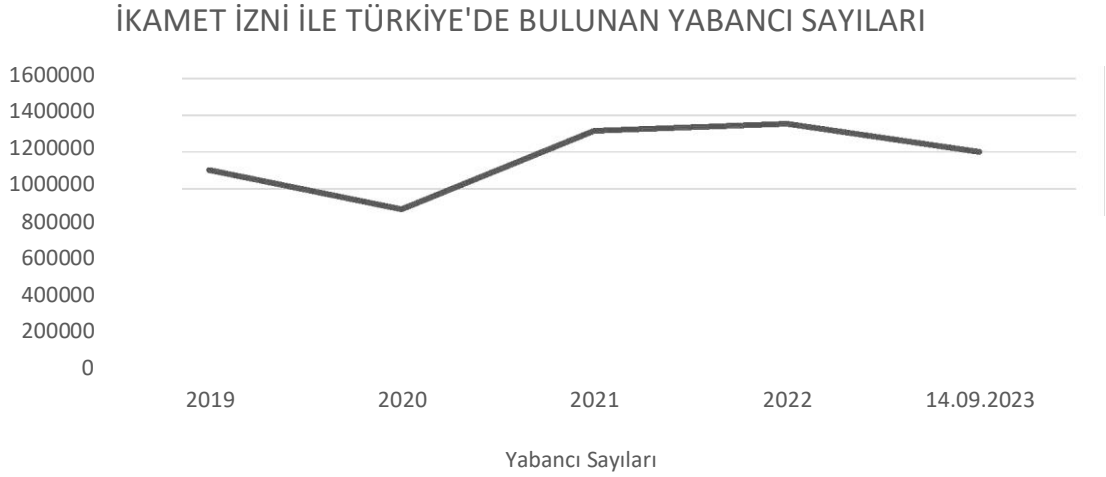
S Öğrenci İkamet İzni

S Uzun Dönem İkamet İzni

S İnsani İkamet İzni

S İnsan Ticareti Mağduru İkamet İzni

Grafik 7. ikamet İzni ile Türkiye'de Bulunan Yabancıların Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri/2023

- Kısa Dönem İkamet izni

Kısa dönem ikamet izni, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına sahip olmayan kişilerin belirli bir süre Türkiye'de kalmalarına olanak tanıyan izin türüdür. Kısa dönem ikamet izinleri büyük çoğunlukla turistlik nedenle verilen bir izindir. Kısa dönem ikamet izninde süre en fazla bir yıl ile sınırlandırılmış ve bu süre sadece bir defa uzatılabilmektedir (www.goc.gov.tr, 2023).

- Aile İkamet İzni

ikamet izin çeşitlerinden birine sahip olan yabancılar ile ikincil koruma statüsünde olan göçmenlerin eşlerine ve 18 yaşını doldurmamış çocuklarına aile ikamet izni verilmektedir (www.goc.gov.tr, 2023).

- Öğrenci İkamet İzni

Öğrenci ikamet izni, Türkiye'ye eğitim görmek için gelip de vizesi olmayan öğrencilere öğrenci ikamet izni verilmektedir. Türkiye'deki herhangi bir yükseköğretim kurumlarından birinde ön lisans, lisans, yüksek lisans veya doktora eğitimi alan yabancı öğrencilere öğrenci ikamet izni verilmektedir (www.goc.gov.tr, 2023).

- Uzun Dönem İkamet İzni

- İnsani İkamet izni

Herhangi bir aciliyet söz konusu olduğu durumlarda ya da ülkenin menfaatlerinin gözetilmesi amacıyla diğer ikamet izinlerinden birini alamayan yabancılara olağanüstü süreçlerde insani ikamet izni verilebilmektedir (www.goc.gov.tr, 2023).

- İnsan Ticareti Mağduru İkamet İzni

İnsan ticareti mağduru olan veya olma şüphesi olan yabancılara verilen ikamet izin çeşididir. İnsan ticareti mağduru ikamet izni bağlı olunan valilikler eliyle otuz gün süreli bir şekilde düzenlenmektedir. İnsan ticareti mağduru ikamet izni en fazla üç yıl süreyle uzatılabilmektedir (www.goc.gov.tr, 2023).

Tablo 1. 2023 Yılında İkamet İzniyle Bulunan Yabancılar

İkamet İzin Çeşitleri	Yabancı Sayılan
Kısa Dönem	**744,025**
Öğrenci İkamet İzni	**147,290**
Aile İkamet İzni	**110,589**
Diğer	**198,421**

Kaynak: https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri

2. ENTEGRASYON

Entegrasyon birçok yönü olan karışık ve süreci kapsayan bir olgudur. Bu, göçmenlerin hukuki statüden eğitime, işgücü piyasasından kültürel hayata kadar çeşitli yönlerden yeni ülkelerinin sosyal yapısına uyum sağlamalarını ifade etmektedir.

Genel olarak entegrasyon; ortak değer ve normlar çerçevesinde bütüne uyum sağlamak, tek tek parçalardan bütünü elde etmek, toplumsal grupları bütüne uyarlamak anlamına gelir. Sosyolojik açıdan "entegrasyon" terimine ilişkin bir fikir birliği yoktur. Toplumu oluşturan bireylerin, farklı grupların ve diğer farklı varlıkların, karşılıklı bağımlılık ve düzen yaratacak şekilde bir araya geldiği bir süreç olarak tanımlanabilir (Martikainen & Özmen, 2010, s. 264).

Göç toplumun tüm kesimlerini etkileyebilmektedir. Bu çalışmada

Kültürel entegrasyonun, hem göçmen topluluklarının yerel değerlerle, kaidelere ve davranış kalıplarıyla ilişkisi ve entegrasyonu, hem de ev sahibi topluluğun, göçmenlerin kültürel yaşamına karşı oluşturduğu tepki ile ilgilidir. Kültürel entegrasyonun yeri günümüz dünyasında giderek artan sivil toplumdur. Başarılı ve olumlu kültürel entegrasyon, güçlü etnik ilişkilere açıkça yansıdığı görülmektedir (Coşkun, 2019, s. 144).

2.2. Yapısal Entegrasyon

Göçmenler yapısal entegrasyon sayesinde farklı sektör, kurum, kuruluşlara sızmayı başarmakta ve bu kurumların paralel formlarını kendileri oluşturmaktadırlar. Bu sektörler, kurumlar ve kuruluşlar arasında iş dünyası, eğitim, siyasi partiler ve dini topluluklar yer almaktadır. Yerel işgücü piyasasındaki ortaklıklar yapısal entegrasyonun önemini gösteren göstergelerinden biridir. Bilim insanları aynı zamanda etnik gruplar arası örgütlenmenin de önemli bir rol oynadığını düşünmektedir (Uslu, 2022, s. 229).

2.3.Siyasi Entegrasyon

Siyasi entegrasyon, devletlerin göç eden bireylerle iş birliği yapma biçimini ifade eder. Temel konular arasında vatandaşlık alma ve ev sahibi topluma tam katılımı gerektiren diğer yasal haklar yer almaktadır. Bu nedenle göç eden bireylerin kendilerinin politikada rol alabilmeleri de aynı derecede önemlidir. Ayrımcılığı ve fırsatları yasaklayan yasalar ve vatandaşlığa ilişkin kısıtlamalar siyasi entegrasyonun bir parçasıdır (Uslu, 2022, s. 230).

Entegrasyon politikalarını değerlendirmeye, entegrasyon sonuçlarını ve kamuoyunu ölçmeye yönelik; Göç ve Entegrasyon Politikası Endeksi (MIPEX) adı verilen bir kurum bulunmaktadır. MIPEX, 2020'deki beşinci baskısında, sekiz politika alanında entegrasyonun üç boyutunu tanımlamaktadır: Fırsat eşitliği, gelecek güvenliği, Temel haklar. MIPEX kapsamında değerlendirilen ülkeler, göçmen entegrasyon süreçlerini ölçmek için geliştirilen kriterlere göre değerlendirilmektedir.

Göç ve Entegrasyon Politikaları İndeksi, ülkelerin göçmenlere yönelik entegrasyon politikalarını 2004 yılından bu yana ölçmektedir. 2020 senesi indeksinde 52 farklı ülkenin iş gücü piyasası, eğitim, vatandaşlığa erişim, aile bağı kurma, sağlık, kalıcı yerleşim alanlarında göçmenlere yönelik uyum politikalarının etkinliği ölçülmüştür. Ölçüm sonuçlarına bakıldığında; Türkiye Cumhuriyeti, 2014-2019 seneleri arasında entegrasyon politikalarında önemli seviyede ilerleme kaydettiği gözler önüne serilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, 2014'te yapılan ölçümde 26 puanla "göç alan; fakat

ekonomik açıdan da önemli bir yer tutmaktadır. Topluma entegre olan göçmenler ticareti geliştireceği gibi vergi yükümlüsü de olabilmektedir. Bu bağamdan hareketle göçmenler, yasalara uyduğu, vergi yükümlülüğünü karşıladığı, ekonomiye katkıda bulunduğu sürece toplumsal uyum sağlanmış sayılmaktadır. Topluma yeni katılan bu bireylerin bulundukları bölgedeki dili bilme, kültürünü bilme, geleneklerine uyum sağlamaları ve yerleşik bireylerle etkileşim halinde olmaları da gerekmektedir (Kocadaş, 2021, s. 27).

Türkiye, konumu bakımından dünya üzerindeki en önemli göç yollarından biri üzerinde bulunmaktadır. Bu nedenle geçmişten günümüze meydana gelen göç olaylarında ya transfer ülke konumunda ya da hedef ülke konumunda bulunmaktadır. Türkiye'nin son yıllarda artan refah seviyesi ve artan ekonomik gücü göçmenleri kendisine doğru çekmekteyken diğer taraftan da komşu ülkelerde meydana gelen siyasi iktidarsızlık ve otorite boşluğu ülkemizi hedef ülke konumuna getirmektedir.

Uyum kavramı, bireyin sahip olduğu kişisel özellikleri taşıyarak çevresi ile kendisi arasında oluşturduğu bağı belirtmektedir. Uyum kavramı, var olan bir durumdan başka bir duruma geçme süreci olarak ifade edilmektedir. Uyum kavramı hakkında birçok tanım bulunmaktadır fakat en fazla kabul gören tanım; Kişinin yerel örf ve adetlerini uyum sağlamak amacıyla değiştirmesidir. Uyum süreci, yaşamı sağlıklı bir şekilde ilerletmek, keşfedilen kişisel özellikleri uygun yerlerde doğru biçimde kullanmak ve ihtiyaç duyulan çeşitli özellikleri kazanmak için oldukça önemli bir süreçtir (Sözer, 2019, s. 422).

Günümüzde komşu ülkelerinde meydana gelen iç savaş ve otorite boşluğu, gelen mülteci sayısını büyük boyutta arttırarak aldığı göç, verdiği göçten fazla bir konuma gelmiştir. 2000'li yıllardan önce göç veren bir ülke konumunda olan Türkiye, günümüzde göç alan, göç veren, ve Avrupa'ya geçmek isteyen göçmenler için transfer ülke konumuna gelmiştir (Özgüler, 2018, s. 10).

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren farklı göç hareketliliğine ev sahipliği yapmıştır. Bu hareketlerden bazıları şunlardır:

1922-1938 seneleri arasında komşu ülke Yunanistan ile nüfus mübadelesi sonucu 384 bin kişi Türkiye'ye gelmiştir. Yine aynı yıllar içerisinde 800 bin kişi balkanlardan gelmiştir. 1988 senesinde Irak'tan 450 binin üstünde göçmen Türkiye'ye göç etmiştir. Yine 1991 senesinde körfez savaşından kaçan 460 binin üstünde sığınmacı Türkiye'ye sığınmıştır. Türkiye tarihinin en büyük göç hareketliliği ise 2011 yılında yaşanan Suriye savaşı ile 3.5 milyonun üstünde mülteci Türkiye topraklarına gelmiştir. Türkiye Cumhuriyetinin

İnsanlar toplum halinde birlikte yaşamayı ve bu yaşam içerisinde uyum içerisinde olmayı öğrenirken 'kültürleşme' şeklinde isimlendirilen bir süreç meydana gelmektedir. Genel görüşe göre kültürleşme, bir toplumun diğer toplumla etkileşim yaşamasıyla hem yerleşik olan toplumun hem de farklı bir ülkeden gelen azınlık misafir topluluğun dini, dili, kültürel değerleri ve davranışlarında farklılıklar meydana gelmektedir. Toplumun yapısında kültürel çeşitliğin fazla olması ve bu çeşitli kültürel özelliklere sahip kişilerin bir arada yaşaması "kültürleşme" ile mümkün olmaktadır. Farklı grupların birlikte yaşaması konusunun açıklanmasında üç boyut kullanılmaktadır (Özgüler, 2018, s.
5);

- Grupların birlikte gönüllü olarak yaşaması göçmen olarak tanımlanırken. Grupların zorunlu olarak birlikte yaşaması, azınlık guruplar ve mültecileri kapsamaktadır.

- Gurupların kendilerine ait yaşam alanlarında yaşarken bazıları kendi yaşam alanından uzakta yaşamaktadır.

- Göç edilen bölgelerdeki yaşam alanlarında geçirilen zaman.

Çeşitli kültürler ve geleneklerden oluşan grupların birbirleriyle etkileşimini takip eden kültürel farklılaşma sürecini içine alan kültürleşme süreci kişisel açıdan incelendiğinde kültürlerarası etkileşimleri takip eden psikolojik süreçleri ardından getirmektedir. Kültürleşme yaşanılan mekândan bağımsız olması mümkün değildir. Kültürleşmenin yönelim biçimi ve toplumsal uyum bakımından sonuçları büyük oranda çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Kültürleşme sürecini izleyen ve değerlendiren modeller incelendiğinde iki dikkat çekici yaklaşımın ön plana çıktığı görülmektedir. Bu yaklaşımlardan biri "Tek Boyutlu Kültürleşme Modeli" diğer yaklaşım ise "İki Boyutlu Kültürleşme Modeli" olarak belirtilmektedir. Gordon tarafından geliştirilen "Tek Boyutlu Kültürleşme Modeli", kişi kendi değerlerine, etnik kökenine, kültürüne, tutum ve davranışlarına devam ettirmekte veya kendi değerinden ve kültüründen ayrılıp, var olan kültürün özelliklerini benimsemektedir. Tek boyutlu model bre ulus, bir kültür, bir din, bir değer, bir toplum görüşünü benimsemektedir. İki Boyutlu Kültürleşme Modeli 1970'li yıllarda Berry tarafından ortaya atılmıştır. Tek Boyutlu Kültürleşme Modeli aksine İki Boyutlu Kültürleşme Modeli, kültürleşme olgusunu geniş kapsamlı olarak ele almaktadır. Bu modele göre göçmenler göç ettikleri toplumda gerekli olan bağları ve değerleri benimserken diğer yandan kendisine ait kültür ve değerlerini devam ettirmektedir (Saygın & Hasta, 2018, s.

3.3. Asimilasyon

Asimilasyon, sosyal grupların etkileşime girmesiyle meydana gelen sosyokültürel bir karşılaşmadır. Bu tür etkileşim ile asimilasyon, zamanla bir kültürel sistemin bir veya daha fazla kültürel sisteme benzer hale gelmesi ve onları etkilemesiyle meydana gelmektedir.

Asimilasyon, yabancıların iç veya uluslararası göç yoluyla zaman içinde kendi kültürel değerlerinden ayrılarak ev sahibi toplum veya topluluğun kültürel normlarını ve davranışlarını benimseyip asimile etme sürecini ifade eder. Asimilasyon, sosyal grupların etkileşime girmesiyle meydana gelen sosyokültürel bir karşılaşmadır. Bu tür etkileşimlerde asimilasyon, zamanla bir kültürel sistemin bir veya daha fazla kültürel sisteme benzer hale gelmesi ve onları etkilemesiyle birlikte ortaya çıkar (Duman, 2019, s. 49). Bu neticenin sonucu, bir kültürel yapının diğerine hakimiyet kurması sürecidir. Chicago Okulu, Amerika Birleşik Devletleri'nde asimilasyon teorisine ilişkin en önemli çalışmayı gerçekleştirmiştir. Robert Ezra Park'ın yönetimi altında bir araya gelen okulun ilk amacı, göçün ardından Amerika'nın etnik birliğinin nasıl sağlanacağıydı. Bu okulun öncülerinden Park ve Ernest W. Burgess'in (1921: 735) yazılarında asimilasyon, "kültürel grupların tarihlerini, izlenimlerini ve tecrübelerini ortak bir alan dahilinde diğer kültürlere aktararak elde ettikleri karşılıklılık" olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan yola çıkarak Park'ın "ırk ilişkileri döngüsü" adı verilen ünlü teorisinden bahsetmek gerekir. Park, teorisinde kentsel alanlara yeni gelen kişilerin ve grupların dört aşamada gerçekleştiğini söylediği bir uyum sürecinden geçtiğini savunuyor. Bu; karşılaşmalar ve ilişki kurma, kısıtlı kaynaklar için rekabet, devletin yeni gelenleri barışçıl bir şekilde kamusal alana entegre etme çabaları ve gönüllü veya zorla asimilasyon/adaptasyon olarak ifade edilebilir (Çakmaklı, 2021, s. 129).

4. TÜRKİYE'DE UYUM SORUNU

Günümüz dünyasının hemen her yerinde göç ile gelen insan toplulukları, ülkelerin kültürlerine ve ekonomilerine karşı tehdit olarak algılanmaktadır. Bu bakış açısı göç ile gelen insan toplulukları nezdinde özellikle hedef ülke konumunda olan Avrupa ülkelerinde tepkilerin oluşmasına sebep olmaktadır. Türkiye gibi transfer ülke konumunda olan ülkeler ise oluşan bu tepkiyi koz olarak kullanmakta göç ile gelen insanları, kendi politikalarını uygulayabilme açısından bir araç olarak görmektedir. Göç ile gelen

Uyum kavramı, göçmenlerin kendi kültürel yapılarından vazgeçmeyecek bir şekilde göç ettikleri toplumda kabul görmesi olarak tanımlanan iki taraflı bir durumdur. Göç eden ve ev sahibi durumda olan kişilerin karşılıklı bir şekilde hoş görü içerisinde meydana gelen durum uyum kavramını tanımlamaktadır. Uyumun; sağlık, eğitim, iş gücü piyasasında yer edinme gibi çeşitli boyutları bulunmaktadır. Bu boyutların çeşitliliği uyum politikalarının da tek bir boyutta ele alınması durumunu ortadan kaldırarak uyum politikalarını çeşitlendirmiştir. Göçün türü ne olursa olsun meydana getirdiği olumlu ve olumsuz durumları içerisinde barındırmaktadır. Uyum politikaları ile meydana gelen zorlukları ve yaşanabilecek sorunları en aza indirmek uyum politikalarının etkinliği ile gerçekleşmektedir (Özgüler, 2018, s. 9).

Göç hareketliliğinden olumsuz etkilenen yerel halk, göçmenlere çeşitli tepkiler göstermektedir. Özellikle Türkiye'nin güneydoğusunda göçmenlerin fazla oluşu yerel halkın tepkisini çekmekte ve çeşitli protestolara neden olmaktadır. Göçmenlerin fazla olduğu illerde meydana gelen güvenlik tehditleri ve yaşanan suç olayları, yerel halka var olan göçmen karşıtlığını şiddetle arttırmaktadır. Türkiye'ye gelen göçmenlerin kültürel yapısındaki farklılık ve düşük gelir seviyesine sahip olması yerel halkın yaşadığı istihdam sorunu ile birleşince toplumsal uyumun sağlanması ve göçmenlerin uyum sağlayabilmesi zorlaşmaktadır. Göç ile gelen bireylerin kentsel alanlara düzensiz bir şekilde yayılması, kentlerde konut arzını ve istihdam olanaklarını daraltmıştır. Bu durum sonucu kentsel alanda yaşanan olumsuzluklar, yerel halkın göç ile gelen bireylere yönelik tutumunu olumsuz etkilemiştir. Son zamanlarda karşılaşılan göçmenlere yönelik protestolar ve medyaya yansımaları bu durumu net bir şekilde göstermektedir (Ertan & Ertan, 2017, s. 27).

Göç ile gelen bireylerin yaşadığı sıkıntılar, sadece kendilerini ilgilendirmemektedir. Toplumda meydana gelen huzursuzluk ve hoşnutsuzluk göçmenler kadar yerel halkı da etkilemektedir. Bu olumsuz durumun önüne geçilmesi için yukarıda bahsedilen sorunlara çözüm getirecek politikalar ve toplumsal uyumu sağlayacak uygulamalar büyük önem arz etmektedir. Toplumsal uyumun sağlanamadığı durumlarda yaşanılacak sıkıntılar tüm ülkeyi etkisi altına almaktadır.

SONUÇ

Göç olgusu, bilinen insanlık tarihinden günümüze kadar var olan ve popülaritesini her zaman koruyan bir kavram olmaktadır. Göç olgusunun bu kadar önemli olması göç fiilini gerçekleştiren kişilerin hayatlarında köklü değişiklikler yaratması yatmaktadır. Göç eden

sorununu aşmada önemli etkiye sahip olmaktadır. Türkiye, coğrafi olarak göç yolları üzerinde yer alması ve 2011 yılında yaşanan Suriye iç savaşı ile göç etme zorunda kalan bölgesel halkın ulaşabileceği en yakın konumda olması yoğun bir biçimde göç almasına neden olmuştur. 2011 yılından önce transfer ülke konumunda olan Türkiye, 2011 yılından sonra hedef ülke konumuna gelmiştir. Bu durum sonucu göçmenleri kayıt altında tutabilmek adına geçici koruma statüsü verilmiştir. 26.10.2023 tarihli verilere göre geçici koruma kapsamında 3.259.853 göçmene ev sahipliği yapan Türkiye göç politikalarına önem vermek durumunda kalmıştır (www.goc.gov.tr, 2023). Hedef ülke konumuna ilk defa gelmesi beraberinde bazı aksaklıkları da doğurmuştur. Önceden böyle bir göç dalgasına maruz kalmayan Türkiye'de etkili bir göç politikası bulunmamaktayken son yıllarda göç kavramı üzerinde durulmasına sağlamıştır. 2013 yılında kurulan Göç İdaresi Başkanlığı bu durumun en somut örneğidir. Bu tarz somut örneklerin arttırılması, göçmenlerin ve yerel halkın uyumunu sağlamakta önemli rol oynamaktadır.

Türkiye'de göçmenlerin uyum sorunu, genellikle ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerle birlikte değerlendirilmelidir. Türkiye, tarih boyunca çeşitli sebeplerle gelen göçmenlere ev sahipliği yapmış bir ülkedir. Ancak, son yıllarda yaşanan yoğun göç dalgaları, göçmenlerin ve yerel toplumun uyum sürecini zorlayabilir.

Türkiye'nin uyum politikaları genellikle göçmenlerin entegrasyonunu ve topluma uyumunu desteklemeyi amaçlar. Özellikle Suriye, Afganistan, Irak gibi ülkelerden gelen göçmenlerle ilgili olarak uygulanan politikalar, çeşitli alanlarda çözümler sunmaya çalışmaktadır. Ancak, politikaların etkinliği, zaman içinde değişebilir ve güncellenebilir. Bu politikalar şu şekilde sıralanabilir; Geçici Koruma Statüsü, Eğitim Politikaları, Sağlık Hizmetleri, İstihdam ve Mesleki Eğitim, Kültürlerarası Diyalog ve Toplumsal Entegrasyon, Hukuki Düzenlemeler, Sosyal Yardımlar, Uyum ve Entegrasyon Merkezleri

Türkiye, göçmenlerle ilgili politikalarını sürekli olarak güncelleyerek, değişen ihtiyaçlara ve koşullara uyum sağlamaya çalışmaktadır. Ancak, bu politikaların başarılı olabilmesi için toplumsal kabul, iş birliği ve sürdürülebilir çözümler üzerinde durulması önemlidir.

Bu sorunlarla başa çıkabilmek için, Türkiye'deki göçmen politikalarının güçlendirilmesi, dil eğitimi ve mesleki eğitim imkanlarının artırılması, kültürel anlayışın artırılması ve

Bilge Zafer, A. (2016). Göç Çalışmaları İçin Bir Anahtar Olarak "Kültürleşme" Kavramı. Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 30(30), 75-75. Https://Doi.Org/10.21550/Sosbilder.290739

Coşkun, H. (2019). Göç ve Bütünleşme (Entegrasyon): Suriyeli Göçüne Sosyal Sermaye Temelinde Bir Sosyal Hizmet Müdahalesi [Masterthesis, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitü sü]. Https://Acikerisim.Cumhuriyet.Edu.Tr/Xmlui/Handle/20.500.12418/12586 Çakmaklı, E. (2021). Asimilasyon ve Çokkültürlülük Sarmalında Amerikan Kimliği. Pamukkale University Journal Of Social Sciences Institute. Https://Doi.Org/10.30794/Pausbed.961071 Çelik Gönültaş M. Ve Gönültaş Y. C. (2021) "Bir Mekansal Ayrışma Örneği: Favela ve Gecekondulara Sosyolojik Bir Bakış, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, 22(49), s.249-265.

Çoştan, U., & Yaylı, H. (2020). Suriyeli Mülteciler Özelinde Türkiye'nin Güvenlik Politikaları. Socıal Mentalıty And Researcher Thınkers Journal, 6(37), 2081-2096. Https://Doi.Org/10.31576/Smryj.668

Danış, D., & Dikmen, H. (2022). Türkiye'de Göçmen ve Mülteci Entegrasyonu: Politikalar, Uygulamalar ve Zorluklar. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(Özel Sayı), 24-45. Https://Doi.Org/10.46928/İticusbe.1106715 Duman, D. (2019). Türkiye'de Göçmenlere Yönelik Entegrasyon Politikalarının Eksikliğinin Değerlendirilmesi. Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 8(2), Article 2.

Ertan, K. A., & Ertan, B. (2017). Türkiye'nin Göç Politikası. Contemporary Research İn Economics And Social Sciences, 1(2), Article 2.

Grigg, D. B. (1977). E. G. Ravenstein And The "Laws Of Migration". Journal Of Historical Geography, 3(1), 41-54. Https://Doi.Org/10.1016/0305-7488(77)90143-8 Günay, E., Atılgan, D., & Serin, E. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de Göç Yönetimi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(2), Article 2.

Kesgin, B. (2022). Geçicilikten Kalıcılığa Suriyeli Göçmenler ve Uyum Sorunu. Anasay, 0(19), 2949. Https://Doi.Org/10.33404/Anasay.1034459 Keskinel, B., & Doğan, C. (2020). Göç, Çokkültürlülük ve Toplumsal Uyum.

Kimsesiz, Ö. (2021, Mayıs 4). Kısa Dönem İkamet İzni. Barlas Hukuk Bürosu.

Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme.
Saygın, S., & Hasta, D. (2018). Göç, Kültürleşme ve Uyum.
Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 10(3), Article 3.
Https://Doi.Org/10.18863/Pgy.364115 Sözer, A. (2019). Göç,
Toplumsal Uyum ve Aidiyet. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi,
14(28), 418431. Https://Doi.Org/10.35675/Befdergi.643948
Şimşek, D. (2018). Mülteci Entegrasyonu, Göç Politikaları ve Sosyal Sınıf: Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 367-392. Https://Doi.Org/10.21560/Spcd.Vi.446153
Şimşek, H., & Kula, S. S. (2018). Türkiye'nin Göçmen Politikasında İhmal Edilen Boyut: Eğitsel Uyum Programı. Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2), Article 2.
Taşçı, Ö., & Kara, A. (2019). Türkiye'de Oluşturulan Yeni Uyum Politikası. Göç Araştırmaları Dergisi, 5(2), Article 2.
Türkiye | mıpex 2020. (T.Y.). www.Mipex.Eu. Geliş Tarihi 01 Kasım 2023, Gönderen Https://Www.Mipex.Eu/Turkey
Türkkahraman, M., & Tutar, H. (2009). Sosyal Değişme, Bütünleşme ve Çözülme Bağlamında Toplumda Farklı Kültür ve Anlayışların Yeri ve Önemi. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 1(1), Article 1.
Uslu, L. (2022a). Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Kültürleşme Bağlamında Sosyal Uyumlarının Değerlendirilmesi. İçtimaiyat, 6(Göç ve Mültecilik Özel Sayısı), Article Göç ve Mültecilik Özel Sayısı. Https://Doi.Org/10.33709/İctimaiyat.1082360
Uslu, L. (2022b). Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Kültürleşme Bağlamında Sosyal Uyumlarının Değerlendirilmesi. İçtimaiyat, 6(Göç ve Mültecilik Özel Sayısı), Article Göç ve Mültecilik Özel Sayısı. Https://Doi.Org/10.33709/İctimaiyat.1082360
www.Goc.Gov.Tr. (2023a). Göç Tarihi. Https://Www.Goc.Gov.Tr/Goc-Tarihi www.Goc.Gov.Tr. (2023b). İkamet İzni Çeşitleri. Https://Www.Goc.Gov.Tr/İkamet-İzni-Cesitleri# www.Goc.Gov.Tr. (2023c). Uyum Hakkında. Https://Www.Goc.Gov.Tr/Uyum-Hakkinda
www.Tuik.Gov.Tr. (2023). Türkiye İstatistik Kurumu/ Göç